

KANUNUPE Kalaallit Nunaanni Nunaqarfimmiut Peqatigiffiat

Oqalugiaat Inoqarfiit minnerit ataatsimeersuarneranni Nuummi 30 Maj 2017 ”Alloriarta kivitseqatigiillutalu”

Kanunupe-mi siulersuisut sinnerlugit maani ataatsimeersuarnermut saqqummiisinnaagama nuannaarutigaaara

Peqatigiiffitsinniik kingullermik Ilulissani ataatsimeersuortoqarnerani kissaatigisimavarput ajornanngippat ukiut sisamakkaarlugit nunaqarfiit pillugit ataatsimeersuortoqartassasoq, ilaatigut qinikkat nutaat siunnerfinnik ataatsimoortunik oqalliseqatigineqartarnissaat immersoqatigiiffiusumillu siunnerfeqatigiiffiusunik anguniagassanik eqqartueqatigiittarnissaq pingaaruteqartutut isigigatsigu, tamatumap maannakkut piviusunngortinnissaanut Peqatigiiffitsinniik kissaateqartarsimanerput tusaaniarneqarluni piviusunngortinneqarneranut matumuuna Naalackersuisunut qujassutissarput apuuppara

Ilulissani 2014-mi kingullermik ataatsimeersuortoqarpoq, isumarpullu malillugu oqallinnerit siunnerfillit annertuut taamanikkut ingerlanneqarput, uatsinnut isumalluarnermik pilersitsisut, ilaatigut ataatsimeersuarnerup imaanik siunnerfiinillu ataavartumik nalilersuisoqartarnissaa siunertaralugu kissaatigisimasarput malinnaatitassanik pilersitsisoqarnissaa taperserneqarluni suliarineqaleruttorfiani politikikkut annertuumik pisoqarpoq, taamaasillunilu nutaanik Naalackersuisunik pilersitsisoqarluni, tamatumap kingunerivaa ajuusaarnaraluartumik siunnerfiup kusanartup piviusunnguliivittullu unitsinneqarnera, tamanna iluatigalugu Peqatigiiffitsinniik qaqittarsimagaluarparput ajoraluartumik annerusumik kinguneqanngitsumik

Una ataatsimeersuarneq takussutissalimmik piviusunngortitsiffiusumillu kinguneqassappat pingaarluinnartutut isigivarput malinnaatitassanik suleqatigiisitaliortoqassasoq, taannalu suleqatigiisitassaq tulliani ukiut sisamat qaagiuppata ataatsimeersuortoqarnissaata tungaanut ataannassasoq qanorluunniit politikikkut pisoqarsinnaanera apeqqutaatinnagu, taamaasilluni qulakkeerneqassamat uani ataatsimeersuarnermi siunnerfittut isumaqatigiissutaasimasut ataavartumik nalilersuiffigineqartarnissaat killiffissiortarnissaallu pisassamat tullianillu ataatsimeersuortoqarnissaanut malinnaatitat saqqummiisinneqassammata suliatik qanoq ingerlassimanerlugit il.il

Ataatsimeersuarnerup uumap imarisassaanik peqatigiiffimmiik suleqataavugut, suullu oqaluuserineqarsinnaanersut eqqartorneqarsinnaanersullu siunnersuuteqaqataanikuulluta soorunami ullut marluk ingerlanerini suut tamarmik tikinneqarsinnaanngitsut paasisinnaalluarparput, taamaattumillu piumasavut tamaasa pinngikkaluarlugit pingaarnersiuneq eqqarsaatigalugu ataatsimeersuarnermi oqaluuserinerqartussat tunngaviatigut iluarisimaarpavut

Ilanngulluguttaaq ataatsimeersuarnissap qulequtaa”Alloriarta kivitseqatigiillutalu” siunnersuuteqarnitsigut qulequttatut ivertinneqartoq nuannaarutigaarput iluarisimaarlugulu, kisiannili tamatumap qulequtaannaanani piviusunngortitsinissamulli tunngaviliinissaa Peqatigiiffimmiik susassaqtunut tamanut matumuuna kaammattuutigissuarput

Ulluinnarni nunaqarfimmiuuneq sorpassuartigut qallikkut atugassaqtitaaneq illoqarfinnut sanilliukkutsigu takusinnaasarpurput oqimaannerusumik akisunerusumillu inuuniarnitta ingerlanneqarnera pinngitsoorneqarsinnaasanngitsoq

Tamanna ulluinnarni arlalitsigut takussutissaqarpoq soorlu:

- Illoqarfinnut unammillerfiusunut sanilliullugu pisiassat akii qaffasinnerupput
- Aningaaseriveqarnikkut sullissineq nunaqarfinni atuisunut akisuvoq
- Nukissiuutinut akigitinneqartoq qaffasippoq
- Ulluinnarni atukkat pillugit oqaloqateqarsinnaaneq ajornarneruvoq
- Peqqinnissaqarnikkut sullinneqarneq piffiit ilaanni aporfeqartarpoq
- Meeqqat atuarfiini unammilligassat annertunerupput
- Meeqqeriveqarnikkut amigaateqarneq annertuvoq

Taakku saniatigut aningaasarsiornissamut aporfiusinnaasut amerlapput:

- Suliffissuit arlallit nunaqarfinniittut matoqqapput
- Talittarfeqarnikkut atugassarititaasut aaqqitassaqarput
- Angallannikkut periarfissat aporfeqartuarsinnaasarpurput
- Usinik assartuineq akisooq aporfilillu ingerlanneqarpoq

Avatangiiseq/Periarfissallu

Nunaqarfimmiuuneq annertuumik innuttaasunut unammillernartunik atugassaqtitsisarpoq, ilaatigut periarfissanik nammineerluni ujartuisariaqartarnermik kinguneqarsinnaasartumik, tamatta inuiaqatigiit ataasiunerannik pingaartitsisuuvugut tamannalu aallaavigissagutsigu akisussaaqatigiinnerup aqqani ulluinnarni inuiaqatigiinni atukkatta assigiinnerulernissaanik kissaateqarnissaq avaqqukkuminaappoq Anguniagassaliigaannili kivitseqatigiillunilu alloriarneq ataasinnguarluunniit inoqarfinni minnerni annertuumik naleqartartoq nalunngilarput, tamanna annertuumik ullutsinni nunaqarfimmiuusugut pisariaqartilernikuuarput Inuiaqatigiit nukittuut pilersikkusuppavut aqqutillu taassumap angunissaanut tamatta peqataatinneqarnissarpurput pisariaqartippurput sumiluunniit najugaqartuugaluarutta Avatangiiseq siammasissoq pingaaruteqaleraluttuinnarpoq sumi najugaqarnissaq eqqarsaatigalugu, taamaattumik najugaqariaaserput siammasissoq attatiinnassagutsigu avaqqussinnaanngilarput sukumiisumik najugaqarfiit pilersaarusiornarneqarnissaat, tamanna innuttaasut qanimut suleqatigilluinnarlugit ingerlanneqartariaqartoq isumaqarpugut

Nunaqarfinni innuttaasut najugaqaannassappata iliuseqarnissamut maanna piffissanngorpoq, tamattalu suliassamut iliuseqaqataasariaqarpugut peqataatinneqartutullu misigitinneqartariaqarluta

Piffissaq manna iluatsillugu(aamma kingullermik 2014-mi ataatsimeersuortoqarmat kaammattuutigisimasarput qaqeqqikkusuppara) tassalu nunaqarfinni atorfilittaqarneq eqqarsaatigalugu illussaqaqtitaanerup pitsaanerulernissaanik siunnerfilikkamik suliffeqarfiit, Kommunit, Namminersorlutillu Oqartussat suleqatigiinnerulernissat suliniutigineqassasoq, taamaasilluni nunaqarfinni innuttaasunut sullissisussat ulluinnarni ineqarnikkut pitsaanagerusumik atugassaqaqtitaalernissaat anguniarlugu, aporfik taanna peerneqarpat qularutissaanngitsumik pitsaasup tungaanut alloriartoqarumaartoq upperilluinnarparput

Nunaqarfinni innuttaasut inuuniarnikkut pitsaanagerusumik alloriartoqarnissaanik pisariaqaqtitaat ersarissarneqartariaqartut pilersitsiffiusumillu anguniartariaqartut pingaartutut isigisavut ukuupput:

- Aqqusergit pitsaanagerusut pilersinneqarnissaat
- Eqqakkanut ikuallaaviit pilersaarusiukkamik pilersitsiortornissaat
- Sunngiffimmi Timersornikkullu nunaqarfinni periarfissat pilersitsiviusumik aaqqissuuteqqinneqarnissaat
- Utoqqaat eqqarsaatigalugit nunaqarfimmini najugaqaannarnissaat anguniarlugu inissialiorfigineqarnissaasa suliarineqarnissaat
- IT-kut periarfissat atorluarnerisigut ilaatigut alimasissumik atuartitsisinnaaneq aallartinniarlugu misissuilluortoqarneratigut , innuttaasunullu siammasissumik assigiinnerusumik internetsikkut periarfissiisoqarnissaa anguniarlugu sukumiisumik suliniartoqarnissaa

Nunaqarfinni amerlasuuni maannakkut illussaqaqarniarneq eqqarsaatigalugu annerusumik sanaartortoqanngilaq, naak inissaaleqineq aamma atuukkaluartoq Nammineerluni illuliornermi periutsip ukiut arlallit matumap sionratigut allanngortinneqarnerata kingorna pissutsit allanngorluinnarnikuupput, tassa siammasissumik periarfissiisoqarnerata kingunerisaanik sanaartorniarneq nunaqarfinni maanna uniusavissimasutut oqaatigineqarsinnaammat

Siusinnerusukkut aki appassissoq atorlugu nammineerluni illuliorarneq annertuumik innuttaasunit pitsaasumik atorneqarpoq, aammalu illut pitsaasorpassuit pilersinneqarsimasut ullumikkut takussutissaqarput

Peqatigiiffimmiik periuseq allanngormalli oqartussaasunut annguttuarparput tamatumap pitsaanngitsumik nunaqarfinnut kinguneqarnera pillugu allannguisoqarnissaanik kissaateqartarluta, nalunnginnatsigu maanna illut najorneqartut annertuumik qanganitsersimmamata ilaatigut ullutsinnut naleqqukkunnaarsimasut takusinnaasaratsigit

Taamaattumik piffissaq manna atorusupparput kaammattuutigalugu nammineerluni illuliornermi periutsip maanna atorneqartup nalilersuiffigeqqinnissaanut, tassami kingunerisai pitsaanngitsut maanna nunaqarfinni atorneqartut annertuumik misillerfiullutik takussutissartaqalernikummata illoqarnikkut inerisaanerup nangingneqarnissaralua iluatsinngitsuulersoq takusinnaagatsigu taamatullu ingerrlaannartoqarnissaa kingunipiloqartussaasoq takusinnaagatsigu, taamaattumikperiuseq qanga atugaq qallikkartorneqartariaqartoq isumaqarfigaarput, taamaasilluni inissaqarnerup tungaatigut pitsaanagerusup tungaanut alloriartoqassammat,

piffissarlu manna iluatsillugu Nunaqarfinni inissianik sanaartortoqarsinnaanera sukumiisumik sulissutigineqartariaqartoq oqariartuutigaarput Kanunupe-imit pingaartilluinnakkatta ilagaat ulluinnarni politikikkut suliaqarnermi Nunaqarfinmi Aqutsisut nunarput tamaat eqqarsaatigalugu atukkamikku pisinnaatitaaffimmikkullu assigiinnerusumik atugassaqartinneqarnissaat, tamanna anguniarlugu saqqummiuttarsimasavut eqqarsaatigalugit maanna qujanartumik inatsisitigoortumik anguneqarnissaa qallisutut oqaatigineqarsinnaalermat annertuumik nuannaarutigaarput, qularutiginningsigu pitsaasumik sunniuteqarumaartoq suliniarnermilu nukinnik nutaanillusoq pilersitsiffiujumaartoq, tamatumap akuerineqarluni atuutsinneqalernissaa annertuumik Peqatigiiffimmiik qilanaarutigaarput

Inuussutissarsiutit qitiulluinnarput sumiluunniit najukkamik orniginartumik pilersitsissagutta, taamaattumik pingaarutilerujussuuvog siammasissumik inuussutissarsiornerup ingerlajuarnissaa

Aporfiit assigiinnitsorpassuartigut iluarsineqarsinnaagalugit maanna aporfiupput, tassaallutillu innuttaasut aningaasarsionnissaraluinut annertuumik noqitsisuusut

Peqatigiiffitsinniik kaammattuutigerusupparput piffiit periarfissaasa suli sukumiinnerusumik atorluarneqarnissaat eqqarsaatigalugu suliniartoqarnissaa pimoorulugu ingerlanneqaqqullugu , ilanngullugu nukissiuutti pinngortitap nukiinik aallaavillit atorneqalersinnaanerat siunertaralugu siunissamilu sarfaq akikinnerusog pilersikkumallugu suliniuteqartoqarnissaa kajumissaarutigaarput , tassami nunarsuarmi oliap akiata naliga nalunartuortoq annertuumik akimut tunngaviliisuusartoq qimallugu akikinnerusumik nukissiuuteqarsinnaaneq pilersinneqarsinnaappat pitsaasumik najugaqarfinnut atugassaqartitsinissaa pilersinneqarsinnaagaluarimat

Nunaqarfinmiuuneq upperaarput siunissaqartoq, sutigut atugassaqartitaaneq ajornerusutut isiginaraluartoq taamaattoq nunaqarfinniorpassuit nipaatsumik eqeersimaarlutik napatitseqataasut piffissaq manna iluatsillugu peqatigiiffimmiik nasaarfigaavut, taamatut ingerlariuseqarnerminni annertuumik kivitseqataallutillu nukinnik tunisisartuusut ilisimagatsigit

Namineq kajumissuseq annertoq taamatuttaaq susassareqatigiinneq suli qujanartumik ulluinnarni najukkatsinni atorpavut, tamanna periuseq kusanartoq qangaaniilli siulitsinniit kingornutaq kusanartumik ataqqinaatigivarsi nunaqarfinmiut, qanortorlu tamanna ataavartumik ingerlakkisiuk

Atukkat ilaatigut takorlooruminaassinnaasut atorneqaraluartut aporfiillu ilaatigut qaageruminaatsutut isikkoqartaraluartut taamaattoq suli Nunaqarfinni najugaqaannarnissaq qinersimasarput attatiinnarusullugu ilungersuuteqartuarpugut, tamanna suliniarneq ingerlaavartuussasog Peqatigiiffimmiit peqataaffigisarput ingerlanneqartuarumaartoq upperilluinnarpara, tassami nakimanata oqarsinnaasariaqarpugut “Kalaallit Nunaata inuunera ilorleq” nunaqarfinni atoratsigu tulluusimaarutigisariaqarlugulu

Nukissaqarpugut sulerusuppugut suli siunissami nunaqarfiit ataavarnissaannut alloriaqataassalluta, taamatut alloriassagutta inuiaqatigiit ataasiunitta aqqani kivitseqatigiittariaqarpugut-soorlu uani ataatsimeersuarnerup tamanna qulequtarigaa tassalu:

Alloriarta kivitseqatigiillutalu

Qilanaarluta ulluni marlunni pissarsiffiusumik peqataatinnegartutut misigiffiusumik
anguniagassanullu pissaganartunut siunnerfileeqataasutut misigitsiffiusumik
ataatsimeersuarnermi uani pissarsisimallusi misigiumaartusi kissaatigaara
Ataatsimeersuarluarisi oqalliseqataalluarisilu

Kanunupe-mi siulittaasoq : Jens Kristian Therkelsen